

Magazyn Polskiej Akademii Nauk
nr 2 (14) 2008
kwartalnik
ISSN 1733-8662
nakład: 1900 egz.

Wydawca:

© Polska Akademia Nauk

adres wydawcy:

Polska Akademia Nauk
Biuro Upowszechniania
i Promocji Nauki
pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa
e-mail: academia@pan.pl
www.pan.pl/academia

prenumerata:

academia.prenumerata@pan.pl

zespół redakcyjny:

Jan Strelau
redaktor naczelny

Patrycja Dołowy
zastępca redaktora naczelnego,
Nauki biomedyczne

Iwona Pijanowska
sekretarz redakcji

Anna Zawadzka
Nauki humanistyczne

Weronika Śliwa
Matematyka, Fizyka,
Chemia, Technika

Andrzej Pieńkowski
Nauki o Ziemi

Paweł Adamów
dyrektor artystyczny

Renata Modzelewska
redakcja językowa

Rada Naukowa:

przewodniczący:
Michał Kleiber
Prezes Polskiej Akademii Nauk

Andrzej Wiatrak
Wiesław Bogdanowicz

Jerzy Zabczyk
Andrzej Styczek

Zygmunt Reklewski
Jacek Zaremba
Jan Andrzej Ciolkosz

Publikacja dofinansowana przez
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

DTP: Edit Sp. z o.o.

operator DTP: Magdalena Giera

Życie pamięcią

Podobno pamięć jest matką mądrości. Pamięć to zapamiętywanie, uczenie się, wiedza, mechanizm przekazywania doświadczenia. Pamięć to motor historii, nasz łącznik z minionym czasem. Pamięć to też komputery, bez których dziś trudno sobie wyobrazić życie człowieka. Nic dziwnego, że do poświęconego pamięci numeru Akademii spłynęły artykuły tak różnorodne. Każdy z nich traktuje pamięć nieco inaczej, inaczej ją definiuje.

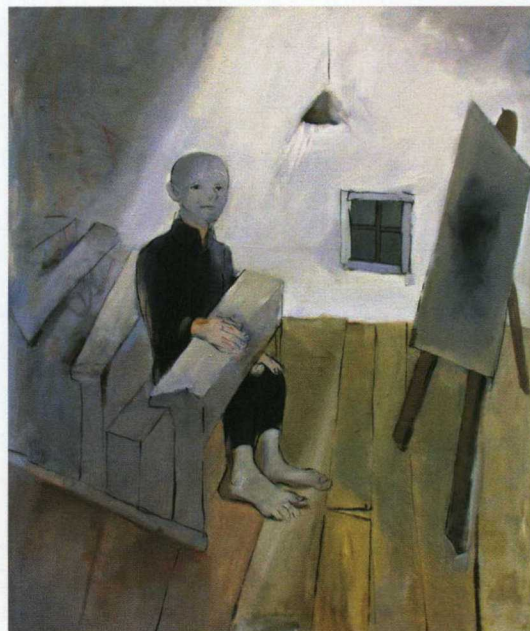
O budowaniu tożsamości, kulturze, ciągłości i spuściznie rozmawiamy z profesorem **Karolem Modzelewskim** (str. 40). Pamięć społeczna wiąże się z wyobrażeniami o przeszłości grupy, z symbolami, które obecne, realne, pozwalają odtwarzać przeszłe wydarzenia wciąż na nowo. Temu właśnie służą misteria, o których piszemy w artykule „**Ukrzyżowani**” (str. 34). Tworzenie historii opiera się w dużej mierze na kolekcjonowaniu i rejestrowaniu śladów przeszłości. Artykuł „**W krainie diabła**” (str. 16) to niezwykle ciekawa opowieść o kopalniach krzemienia – pamiętkach po społecznościach sprzed tysięcy lat. O wiele starsze są odciski w skałach **ślady pradawnych istnień**, o których piszemy na str. 46. Artykuły „**Sąsiedki Drogi Mlecznej**” (str. 12) i „**Kosmos doskonale czarny**” (str. 36) mówią o jeszcze dawniejszych, kosmicznych pamiętkach. Te pozostałości to nasi sojusznicy w zmaganiach z mijającym czasem. Podobnie jak fotografie, dzięki którym mamy poczucie zatrzymania chwili. Lecz nasza pamięć nie zawsze opiera się na zmyśle wzroku. Często jest mimowolna, angażująca wszystkie zmysły. O tym, jak działa pamięć, dlaczego coś zapamiętujemy lepiej, a o czymś innym zapominamy, piszemy w „**Okrucach pamięci**” (str. 4). Jeszcze głębiej w mechanizmy zapamiętywania wnika artykuł o jego **molekularnych korzeniach** (str. 31). Na pytanie, dlaczego czasem mechanizmy te przestają działać i jak możemy temu zapobiec, odpowiada tekst „**Umykająca pamięć**” (str. 28).

Ale czy pamięć jest tylko przywoływaniem tego, co sami przeżyliśmy? A może jest też historią całej populacji? My, ludzie, mamy kulturę, lecz przecież zwierzęta też pamiętają, powracają na znane ich przodkom miejsca, powtarzają zachowania. Na str. 8 zastanawiamy się nad genetyczną i niegenetyczną „**pamięcią**” wędrujących ptaków. O zupełnie innej, immunologicznej pamięci, **algorytmach i naśladowaniu natury** piszemy na str. 20.

Zdaniem Borgesa to my jesteśmy swoją pamięcią, stosem potłuczonych luster. Często boimy się tego, co mogliśmy w nich ujrzeć. Przeszłość bywa trudna, niechciana. Takimi trudnymi fragmentami naszej zbiorowej pamięci zajmuje się artykuł „**Papież w synagodze**” (str. 48), a także felieton „**Obstawić wszystkich?**” (str. 50).

Życzymy wszystkim Czytelnikom miłej lektury, mając nadzieję, że ten numer naszego pisma na długo zapadnie im w pamięć.

redakcja ACADEMII

Tadeusz Kantor (1915–1990) – reżyser, malarz, scenograf, grafik, autor manifestów artystycznych i twórca happeningów. Światową sławę zyskał jako człowiek teatru. Najbardziej znane spektakle to „Umarła klasa” i „Wielopole, Wielopole”. Artysta myślał obrazami. Często były one plastyczną ilustracją mechanizmów pamięci

Tadeusz Kantor, „La classe morte I” [„Umarła klasa I”], 1982. Kolekcja Stefana Derędowskiego, depozyt MNK, prawa autorskie: Maria Kantor i Dorota Krakowska